

гімназії №1 Баранаві

"Хачу бачыць людзей сябрамі жывёл і птушак"

"Мы, людзі, "асуджаныя" быць прыродастунікамі, бо адметай разумнасці была і застаецца любоў да прыроды, невычарпальнасць замілаваннага пачуцця да яе.

Дзень Зямлі — выдатная магчымасць выявіць і пацвердзіць наша ўдзячнае стаўленне да прыроды, мясціна — дапамагчы ёй. Гэта дзень канкрэтных дзеянняў у абарону навакольнага асяроддзя".

Акурат гэтымі словамі з выдатнай прыродалюбнай газеты "Белавеская пушча" вырашыла я пачаць свой расклад пра цікавую экалагічную акцыю "Дзень Зямлі. Беларусь — 2001", якую правялі Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь сумесна з Міністэрствам прыродных рэсурсаў і аховы навакольнага асяроддзя Рэспублікі Беларусь і грамадскай арганізацыяй "Беларускія зялёныя крыжы".

Падвядзенне вынікаў шасці рэспубліканскіх конкурсаў экалагічнай накіраванасці: фота, малюнка і прыкладной творчасці, экажурналістыкі, малага школьнага экалагічнага праекта, аўтару і выканаўцу песні і вершаў срод школьнай, на лепшы літаратурны твор. Дарчы, наша газета давала падрабязную абвестку пра гэты конкурс.

Такога наплыву дзіцячай творчасці Рэспубліканскі экалагічны цэнтр вучыў даўно не бачыў: больш як тры тысячы работ было даслана на конкурс, срод іх калектыўныя працы, створаныя цэлымі групамі вучняў (творы дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва, літаратурныя зборнікі).

Вынікі экалагічнай акцыі "Дзень Зямлі. Беларусь 2001" засведчылі, які шмат у нас цудоўных, таленавітых, творчых дзяцей, неўраўнадушных да сваёй зямлі, прыроды, сапраўдных будучых грамадзян.

Па кожным асобным конкурсе было вызначана 15 дыпламантаў. Яны запрашаны на фінал гэтай экалагічнай акцыі, які адбудзецца 27-29 красавіка ў Мінску. Усе ўдзельнікі атрымалі лісты падзякі ад арганізатараў эка-

гічнай акцыі. Будзе арганізавана выстава лепшых работ дзяцей, некаторыя рэспубліканскія газеты і часопісы прадставяць юным творцам свае старонкі.

"Святло тваёй душы" — так называўся конкурс экалагічнай журналістыкі. Вось што расказаў нам пра вынікі гэтага конкурсу член журы, кіраўнік майстар-класа, лаўрэат міжнароднай прэміі Генры Форда, рэдактар газеты "Белавеская пушча" **Валерый Дранчук**:

— Гэты конкурс пацвердзіў простую ісціну — галоўнае для дзяцей не перамога, а ўдзел. Калі трох соцен работ было даслана на конкурс, кожную з іх я працягну літаральна па некалькі разоў, падкрэсліваючы самыя арыгінальныя, смелыя думкі. Вызначана 15 лепшых, 10 з іх маюць свае намінацыі (за публіцыстычнасць, адэкватны вобраз, смелы пачатак, патрыятызм, гарачы пачуццё да зямлі-карыміцы і іншыя). Срод лепшых работ — відэафільм, спецыяльны клубны газет, калектыўны SOS-плакат, рэпартаж у верхах і, канешне, проста звычайныя сачыненні.

Так, працяг Дзяніса Давыдава з Вілейкі атрымала прыз за публіцыстычнасць. У яго творы адчуваецца завяршэнасць, дасканаласць і арыгінальнасць формы. У намінацыі "За адэкватны вобраз" адзначана невялікая работа дзяўчынкі, якая ўжывала экалагічную пагару ў вобразе жаночай рукі з залатымі пасценкамі — сімвалам хцівасці, спажывецкіх адносін да прыроды, гэтая рука як бы засланяе прыроду, яе краіда. Такім вобразам дзяўчынкі паказала чалавечую хцівасць, з-за якой усё бедна, і мне

падаўся гэты сімвал вельмі ёмістым і адэкватным.

Конкурс экажурналістыкі быў запатрабаваны менавіта з боку тых школьнікаў, якія маюць стаць журналістамі. Ён даў ім магчымасць правесці свае творчыя здольнасці. Мясце ўраўня хлопчык з Магілёва Максім Кавалеў. Пры дваровым клубе ён пачаў выдаваць "Цікавую газету", а нам даслаў яе спешывішчы — "Родны край". У гэтым выпадку было вельмі важна падтрымаць такі смелы пачатак, праяву сапраўднай волі юнага творцы.

Некаторыя дзеці паспрабавалі свае сілы ў калектыўных працах: у конкурсе ўдзельнічалі 10 школьных газет, даволі цікавых, са сваімі рубрыкамі, малюнкамі, матэрыяламі рознага жанру.

У звычайных сачыненнях шмат слушных думак, якія сведчаюць пра культуру, пэўны ўзровень экалагічнай свядомасці дзяцей, іх уключенне, што такое экалогія, што адбываецца на нашай зямлі, што вінаваты і якім чынам вырашаць праблемы аховы навакольнага асяроддзя.

Вельмі важна, каб гэтыя дзеці не "згубіліся". І трэба, каб Міністэрства адукацыі, грамадскія арганізацыі, газеты знайшлі магчымасць сабраць юных удзельнікоў і распачаць з імі працу, расказаць пра тое, што такое экалагічная журналістыка, як арыентавацца на будучую прафесію. Формамі такога збору могуць быць летнікі, фестывалы, майстар-класы, семінары, школа экажурналістыкі. З гэтымі дзецьмі трэба мэтажна кіравацца працаваць. І хачу бы, каб яны працягвалі пісаць на экалагічную тэму, займацца сур'ёзным даследаваннем, аналізам экалагічных праблем. У нас сёння няма сапраўднай экажурналістыкі. Многія прывіжычы юных удзельнікоў конкурсу ў сабраў у камп'ютэры лад адным файлам: хто, адкуль і пра што напісаў. Усе ўдзельнікі конкурсу адлюстравалі сябе ў агульнай імгненні, якія атрымалі дыпломы І і ІІІ ступені, лісты падзякі, пераможцы — прыз, рэтра-

плекты газеты "Белавеская пушча".

— "Святло тваёй душы"... Значна, што ў самой назве конкурсу гучыць пытанне, на якое патрабавецца адказ. А якое святло дзіцячай душы вас больш за ўсё ўразіла, захапіла?"

— У адной дзяўчынкі была вельмі прасцейшая думка наоколо таго, што прырода наша запэвае, губляе сваю красу і персанабы. І калі так будзе працягвацца далей, разважае яна, то наша зямля страціць пастаў, бо яны не будуць мець чым захапіцца.

Школьніца з Мазыра Юля А. піша: "Я хачу бачыць людзей сябрамі жывёл і птушак. Як хачу, каб у нашым горадзе былі ручныя галубы, ваўчкі і каб яны не баяліся людзей".

Святла многа, але разам з тым гэта святло азмочана трыгвай за стан прыроды, за сваё жыццё ў ёй. Так, адна дзяўчынка выказала прадчуванне трыгвай за сваё будучыя дзеянні, з-за пагары, таго, што чыніцца ў прыродзе зараз.

"Нельга забываць, што зямля без гаспаара — круглая сфера", — піша адзін з аўтараў. Дзеці ўспрымаюць родную зямлю па-кінутай, з сіротым лёсам. Распачы і трыгвай іхніх твораў шмат, адчуваецца, што многія яны не разумеюць. Гэта натуральна для дзяцей.

— Можна ў гэтым няведанні і неразуменні некаторых з'яў і паніжэнні ў нейкай ступені павінны дарослыя?"

— Так, я зрабіў вывад, што, магчыма, і многія настаўнікі не ведаюць, як даваць сваім вучням экалагічныя веды. У большасці работ няма разумення, чаму прырода ў зніжэнне, што да гэтага прыводзіць. Яны вельмі вішчэ, нашы дзеці: прымяняюць звалі, сметнікі ў лесе, тое, што знікаюць птушкі, лавы. Яны ўсе гэта бачаць, але не разумеюць, чаму так адбываецца. Пішуць: "Людзі, спыніцеся, людзі, захавайце прыроду!" Лічу, што гэты

дзіцячы пасыл не зусім правільны, таму што сённяшні стан прыроды — гэта вынік не заўсёды даўнабачнай палітыкі дзяржавы і безадказнага стаўлення да яе грамадства. Пэўную экалагічную праблему стварае і эканоміка: бакі вывільваюць грошы на будаўніцтва заводаў, дзяржава адводзіць для іх цудоўнае прыроднае асяроддзе (напрыклад, тое, дзе растуць прававетныя дубы).

Урэшце рэшт нашых дзяцей трэба выхоўваць грамадзянамі. А грамадзянін павінен разбірацца ў пэўных тэхналогіях абароны нашых прыродных каштоўнасцей, мець дакладнае ўяўленне пра законы, міжнародныя канвенцыі і інш., якія, на жаль, наша краіна часам не выконвае.

Настаўнікі павінны раскаваць пра гэта дзеці. Пры знаёстве з работамі і іх аналізе ў мяне ўзнікла такое адчуванне: нашы вучні аднолькава ўспрымаюць такія паняцці, як радзіма і дзяржава, і не разумеюць, што радзіма — гэта адно, а дзяржава — зусім іншае. Настаўнікам трэба дакладна тлумачыць сэнс гэтых вядомых слоў і паняццяў.

Вынікі гэтага конкурсу трэба вельмі актыўна "раскручваць". Чым больш напішуць пра яго, дазважаць юных таленавітых твораў, тым лепш будзе складавацца іх дзіцячы свет. У Міністэрства прыродных рэсурсаў і аховы навакольнага асяроддзя ёсць аддзел выхавання, які мусіць звярнуць увагу на сваё патэнцыяльнае памочніцка. Многія грамадскія арганізацыі могуць мэтажна кіравацца працаваць з гэтымі дзецьмі, стварыўшы пэўныя практыкі. Усе залежыць ад энтузіязму дарослых, якога пакуль не стае.

Што датычыць газеты "Белавеская пушча", то аўтары дасланых работ будуць абавязкова прадставіць на яе старонках, і конкурс прадложыцца чарговым праектам "Школа экажурналістыкі".

Ірына КУЛЮШКІНА.

Дзяніс ДАВЫДАЎ,
вучань сярэдняй школы № 13 Вілейкі,
фіналіст конкурсу экалагічнай журналістыкі "Святло тваёй душы"

Адзін дзень майго жыцця

Радкі з дзёння

Першы ўрок — фізіка

Я гляджу на старонкі падручніка. Першая, другая, трэцяя. Белья старонкі, чорныя літары. Калі пачаць іх чытаць, атрымліваюцца словы. Тэма — радыяактыўныя элементы і іх паўраспад. Побач з тэкстам параграф — схема атама, які распадаецца на дзве часткі. Тут усе проста. Атам выглядае даволі мірна. Няма нават і папаміну пра смерць.

Мурашы бягуць у мяне па спіне. Я закрываю падручнік і не хачу думаць ні пра што.

— Існуюць тры віды выпраменьвання, — гаворыць настаўнік, — альфа, бэта і гама. "А" ёсць альфа і амега, першы і апошні, — успамінаю я словы з Бібліі.

Званок.

Урок другі — мова

Тэма сённяшняга ўрока — лексіка. Вывучаем лексічнае значэнне слова, архаізмы, неалагізмы. Асабліва шмат апошніх. Што ж, з'яўляюцца новыя прадметы, рэчы, з'явы. Для іх патрэбны новыя словы. Настаўніца просіць прывесці прыклады.

Вось прыклады: канцэраген, мутаген, анкалагічны захворванні, радыёнуклід. Безумоўна, новыя словы. Можна, трэба растлумачыць іх, прывесці сінонімы? Бо, жак, смерць. Ці патрэбны ім новыя назвы? Смерць і ёсць смерць.

Я намагаюся адагнаць гэтыя думкі.

Званок.

Трэці ўрок — хімія

Урок нішто сабе. Новая тэма. Металы першай групы галоўнай падгрупы. Тэма нескладаная, вывучалася раней.

Настаўніца просіць адкрыць падручнік на пэўнай старонцы. Вось яны, аб'екты для вывучэння, размешчаны ў радок. Літій, натрый, калій, рубідый. Побач — цэзій.

Мурашы зноў напаўзлі па спіне. Мне неяк не па сабе, я адварочваюся і гляджу ў акно.

Званок...

Чацвёрты ўрок — літаратура

Цудоўны твор выдатнага пісьменніка — "Людзі на балоце". Васіль, Ганна, іх светлая пачуццё, іх нядаўна. Калектывізацыя, калгас. Можна даведацца шмат пра што з былога.

Успомніць першародны сэнс слова

Літаратурны працэс

Андрэй Федарыну няма патрэбы лініі раз прадстаўляць атаматар літаратуры быў усе культурнай грамадскасці. Аўтар ірагу таленавітых працаў, творы, самыя малады пісьменнік, уключаны ў хрэстаматыю для розных класаў, удзельнік літэратурнага аб'яднання 80-х "Тупойшыя", прадстаўнік нашай краіны ў еўрапейскім "Літаратурным экспрэсе - 2000". Формальна нагода для інтэрв'ю — з'яўленне юнаго хрэстаматыйнага апавесці "Шчарбаты талер" у перакладзе на рускую мову ў расійскай кніжнай прасторы — стала падставай для сур'ёзнага размовы на самыя розныя, у тым ліку калітэратурныя і калішкольныя, тэмы.

— Андрэй, ты — самы малады аўтар, уключаны ў школьныя хрэстаматыі... Як пачуваешся ў гэтай ролі — ролі "хрэстаматыйнага пісьменніка"? Ці думаў калі-небудзь, што патрапіш у школьныя падручнікі? Як ставіўся сам у дзяцінстве да хрэстаматыі?

— У дзяцінстве для мяне кожны пісьменнік быў не зямной, зусім не такой, як усё астатнія людзі, істоты; школьныя хрэстаматыі таксама здавалася нечым вечным, непальгным крытэрыя — як, скажам, для верніка Святое пісанне. Дужа я тады быў малы, наўня і чысты... Канешне, і не марыў, што сам некалі патрапіў у хрэстаматыю. Адагалося дзяцінства жывучым, таму і пачаўся ў ролі "хрэстаматыйнага аўтара" дваццаць. Наколькі гэта прамежана, настолькі ж і небесна. Справа ў тым, што ў хрэстаматыю можа ўвайсці адзін, ад сілы некалькі твораў, да таго ж творчы часта не лепшыя, "прадхадныя". Разумееш? Школьнік, ці гімназіст, ці студэнт чытае або прыбірае гэтыя вачыма, і ў яго складаецца думка, што іхпер ён ведае, які перад ім пісьменнік, і ён можа ніколі ў жыццё больш не чытаць яго. А між тым лепшае засталася якра "за бортам" хрэстаматыі.

— Табе самому вядома (магчыма, на выступленнях або па лістах, якія ты атрымліваеш), як успрымаюць твае творчасць школьнікі? Той жа "Шчарбаты талер", уключаны ў кнігу для пазакласнага чытання ў 5 класе "Ветразі"?

— Думам, што успрымаюць маю творчасць гэтак сама, як і творчасць лабога іншага пісьменніка, — па-рознаму. Камусьці яна падабаецца, камусьці не. Так і павінна быць. Калі ж канкрэтна, адзін хлопчык з другога класа, помню, назваў у газеце "Кніжны мір" мой "Талер" сваёй любімою кніжкай... Было пісана ад дванаццацігадовай дзяўчынкі (друкавалася ў часопісе "Бярэзак"), з такімі словамі: "Ваша кніжка для мяне з'яўляецца індывідуальным лета" — так і напісана, мілая дзяўчынка, праз "і"...

— Як нарадзілася ідэя перакласці "Шчарбаты талер" на рускую мову і падарыць яе расійскім чытачам? Хто тут каго знайшоў — ты выдаўца або выдавец — цябе? І наогул, ці не мог бы ты расказаць (вядома, наколькі гэта магчыма) пра знешні бок справы (выдавец, наклад, умовы распаўсюджвання кніжкі і г.д.)?

— У апавяданні А.Аверчанка ёсць эпізод, дзе размаўляюць два эмігранты. "Што да мяне, то я не прапаў, — кажа адзін. — Знайду якое-небудзь багатае дурня-грэка — разам справу і абіпаем!" Праз нейкі час сустракаюцца: "Ну што, знайшоў дурня-грэка з грашчыкамі?" — "Не, — адказвае, адважыўшы вочы, — дакладней, ён знайшоў мяне, дурня...". Калі ж сур'ёзна, то ёсць у нас у Мінску такое выдавецтва, "Сучасны літаратар". Галы два таму яно пачало выпускаць серыю кніжак на рускай мове — "Дэтэктыў для дзяўчынак і хлопчыкаў". Мне паказалі некалькі кніжак гэтай серыі, прапанавалі выдаць свой "Талер", паабялілі нават паслугі перакладчыка. Але я ўзяўся перакладаць сам. Увесь працэс, дарэчы, ад злучы рукі да выхату кнігі заняў цэлы год, але нарэшце яна выйшла, пад крыху змененай назвай — "Тры талеры", накладам у 10100 асобнікаў. Адносна ўмовай распаўсюджвання магу сказаць толькі тое, што прадавацца кніжка будзе, здаецца, толькі ў Расіі. На апошняй старонцы там паказана: "Книги издательства АСТ можно заказать по адресу 107140, москва, а/я 140, АСТ — "Книги по почте".

— Наколькі я ведаю, раней твае творы перакладваліся ўжо на замежныя мовы; твая класіфікацыя, не пабоіся гэтага слова, "Бляха" ў перакладзе на англійскую друкавалася нават у амерыканскім "Ікарусе"... Вось калі паравунаў адчування, напрыклад, тое (у сувязі з "Бляхай" і) цыпераніне (у сувязі з "Талерам"), дык дзе больш радасці, здзіўлення, спадзявання на чытацкае разуменне?

— Гэтыя адчуванні нельга нават і паравунаваць. Калі я друкаваўся ў Амерыцы, я быў аўтарам адзінай маленькай кніжкі з чатырма

апавяданнямі... І раптам пасылалася. Адзін ліст з Амерыкі, другі, пасля разавы кантракт, пасля нейкай анкеты, пасля гранкі апавядання, заглавак якога перакладлі на англійскую мову з трыма варыянтамі зноск, пасля копія чэка на 250 долараў з банка на Манхэтэне, пасля і самі долары (у той час, здаецца, у 95-м, дзяржаўная прэмія Беларусь была меншая за гэтую суму)... Усё гэта было так нова, так незвычайна... На нейкі час нават узнікла ілюзія калі не славы, дык прызнання, поспеху; усё гэта так нагадвала міраж пісьменніка "сапраўднага", вядомага, аблашчанага поспехам, — міраж, які мы назіраем, скажам, у заходніх фільмах: стаіць сабе ў беласнежнай кашулі і шортах, у цёмных акуларах, на фоне мора і ўласнай яхты, адной рукой абдымаючы дзяўчыну-прыгажуню, другой падпісваючы направа і налева кантракты які-небудзь французскай ці амерыканскай шчасліўчых-выскачка...

Ціпер нават шкада троку, што ўсё скончылася гэтак хутка і па сутнасці нічым.

— Давай цяпер па парадку. Першае — радасць. Наогул ты задаволены канчатковым рускім варыянтам апавесці? І ў сэнсе якасці перакладу (так, пераклад — твой, уласны, і ўсё-такі?), і ў сэнсе мастацкага афармлення, дый ва ўсё астатніх сэнсах?

— Асабіста мне рускі варыянт падабаецца нават больш за арыгінал. Перакладаць было лёгка і цікава. Ніякіх чарнавікоў, толькі кнігі і камп'ютэр, ну і слоўнік, вядома. Я дазваляў сабе паліроўць — напрыклад, гэтак ажыўляючы дыялогі: "Места, сказал, у вас там истерические!" (гаворыць напалохана бабулька галоўнай героіні). — "Исторические", — папраўляе ўчастковы. У беларускім варыянце такой гульні слоў не было. Наконт мастацкага афармлення гэта лепшая з маіх (усяго троку) кніг. Што датычыць "астатніх сэнсаў"... Здагадваюся, што ты маеш на ўвазе сэнс грашовы. Мне запалілі роўна столькі, колькі і за арыгінал — выдзелены ў "Юнацтва". Вядома, гэта справядліва. Апавесць жа я пісаў амаль год, пасля яшчэ два кнігі рыхтавалася да выдання. А на пераклад пайшоў усёго адзін месяц.

— Другое — здзіўленне. Я не вынаюкава хацеў бы спытаць пра гэта... Здзіўленне творчага характару — непазбежны спадарожнік таго, што перакладаеш, і таго, што чытае пераклад, асабліва калі ён добра ведае абедзве мовы, перакладную і арыгінальную. А ў ібсе, Андрэй, якраз такі выпадак. Калі, ўрэшце, ты здзіўляўся больш: у працэсе перакладу або тады, калі ўбачыў сябе на рускай у гэтым выглядзе, у выглядзе выдзеленай кніжкі?

— Я дарагі Мікола, на жаль, знаходжуся якраз у тым, не зусім прыемным для пісьменніка, узроўні, калі развучаешся здзіўляцца наогул чаму бтам нібыло. Ды веру — гэта, па-руску кажучы, "блаж", гэта часовае. Гэта пройдзе. У літаратуры я ўжо чатырнаццаць гадоў, калі лічыць ад года з'яўлення ў друку першага апавядання, а здаецца, што нічога сапраўднага яшчэ і не было, што я толькі-толькі пачынаю намагавацца сваю дарогу і штосьці, добрае, галоўнае, значнае — наперад...

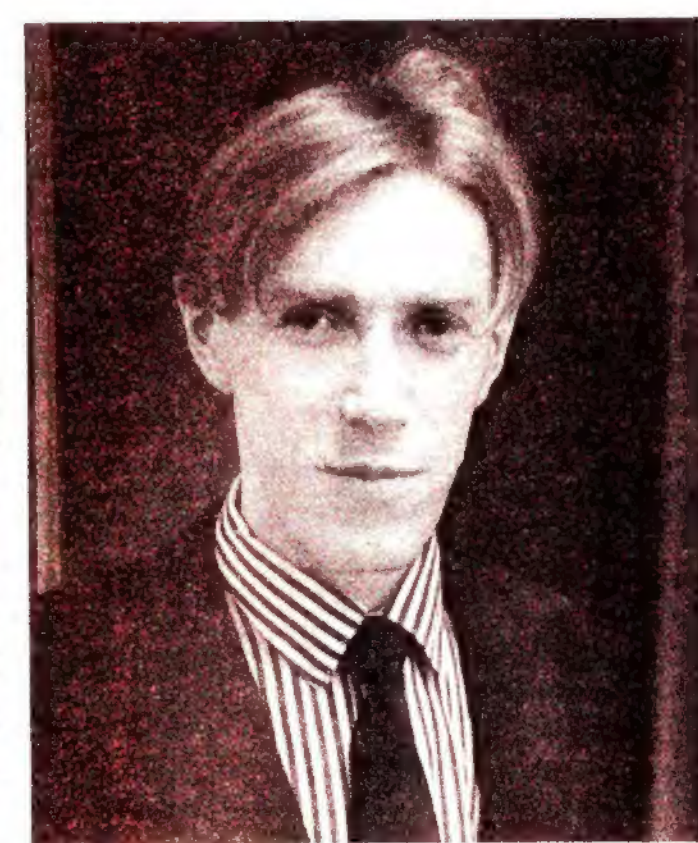
— Трэцяе — спадзяванне на чытацкае разуменне, прызнанне і воўдрук. Ці зможаш, на твой погляд, заіхаваць расійскага чытача багаты і, дарчы, чыста навукова-культурна-гістарычны каларыт тваёй апавесці? Або ў гэтым выпадку ты робіш стаўку выключна на сіны прыгожыя-дэтэктыўны элемент?

— Тут дарчы будзе прывесці цалкам (прашу прабачэння за няяснасці) анаталію да кнігі: "Эта приключенческая повесть перенесет читателя на живописные просторы Беларуси, где во время летних каникул се юные герои заняты поисками (весьма опасными для жизни) клад. Лирозм повести, ее мягкий юмор, беларуский колорит никого не оставят равнодушными, помогут погрузить глубини души простого, бесхитростного и талантливого белорусского народа". (Звярні увагу на таўталогію "простой — бесхитростный".)

Разам з тым я не настолькі наўня, каб разлічваць на нейкае імгненнае "прызнанне", "разуменне" і інш. Хутчэй за ўсё кніга кане ў бяжыноўну Лету расійскай маскультуры, "літаратурны палсы", як я я называю.

— Наша прыгожыя літаратура мае багатыя традыцыі. Янка Маўр, Уладзімір Караткевіч, Леанід Дайнека, Кастусь Тарасаў... цяпер вост Андрэй Федарына. Андрэй, я правільна вынаюдаваў гэты ланцужок? Ці ты б хацеў назваць яшчэ каго-небудзь з пісьменнікаў такога жанру, хто выклікае ў цябе павату і каго ты лічыш сваім настаўнікам? Магчыма, не толькі з беларускіх...

— Ападу зробім папярэку — дзіцяча прыгожыя літаратура. У Караткевіча, акрамя "Чазені", нічога больш у гэтым плане і не ўспамінаецца, Дайнеку і Тарасава таксама наўрад ці можна назваць пісьменнікамі "дзіцячымі"... Застаецца Маўр. Дзіўна: у дзяцінстве я

вельмі шмат чытаў беларускай літаратуры, але ў памяці чамусьці застаўся Гюго ("Бюг Жаргаль"), я прачытаў у чатыры гады). Тэа, Узе, Дікенс, Конан Дойл, Майн Рыл — дарчы, нядаўна, паспрабаваў перачытаць ягонага "Безгаловага вершніка" (мэнавіта так раман перакладаўся дасюль) і проста жахнуўся... З рускіх — Рыбакоў, Драгунскі, Гайдар. Я вельмі люблю амерыканскую літаратуру: Элгар По, О. Генры, М.К. Ролінг — яе кніга "Алданголд" са мною ўсё жыццё, я чытаў яе ў шост гадоў, у панацшэнні, у дванаціх шэсць, чытаў цяпер — і ўсё і аднолькавым пачуццём захаплення і зайдрысці... Люблю "Знесеныя ветрам" — не бяздарны фільм, а цудоўны раман, хоць і не разумею прыкраса промажу Мітчэл — Рэт жа ніякім чынам не мог ведаць, што Скарлет застрэліла яна! І самае цікавае, што менавіта на гэтай памылцы Мітчэл пабудаваны працяг — "Скарлет" Рымплер!

— Андрэй, табе ўжо вядома ікая-небудзь разакцыя расійскіх чытачоў?

— Абсалютна ніякая. Як раскупляецца кніга і ці раскупляецца наогул? Як чытаецца? Не будзем забываць, што многія, тым больш дзеці і падлеткі, наогул мала ўвагі звяртаюць на прозвішча аўтара.

— Дарчы, а ці ўключаны ў пераклад твоя ўрыўкі, якія былі выражаны пры выданні беларускага варыянта па дзіўных меркаваннях? І ці не баішся ты, што закрэпіць якіхсьці велізарскіх стурнік, якія, як ні круці, жывуць у душы (ці падсвядомы) ледзь ці не ва ўсіх расіянах?

— Ну во і прыхалі... Цэнзура "Юнацтва" была дзіцячым лептам у параўнанні з рускамоўным выданнем. Восем (!) сальдніх кавалкаў тэксту мне прапанавалі прыбраць, у тым ліку і вядомы, звязаны з нацыянальным сімваламі, які, дарчы, у "Юнацтва" выкрэслілі не столькі па ідэалагічных прычынах, колькі па мастацкіх. У рускім выданні знік, напрыклад, такі сказ: "Оксана легко могла переходить с одного языка на другой", у сэнсе з беларускай мовы на рускую, і наадварот. Наошта спатрэбілася гэты эпізод прыбраць? Не здагадваешся?

Майм велікаросам-цэнзурам і хачелася, і каполася. Калі б я іх паслухаўся і зрабіў усё по-іхму, апавесць прора распылася б; там жа ўсё пабудавана, калі памятаеш, на аднолькавым гучанні слоў з троку моў: беларускай, рускай і французскай, і ключом да разгалкі скарбу служыць мэнавіта беларускае слова.

— Андрэй, не магу не задаць табе, як прадстаўніку нашай краіны ў нядаўнім "Літаратурным экспрэсе — 2000", вост такіх некалькіх агульных пытанняў: што значыць літаратура ў сучасным свеце? чым адрозніваецца яе ўспрыманне на Захадзе ад на-

шага? ці можа ў гэтым сэнсе вылучыць якія-кольвек тэндэнцыі, якія ты заўважыў там і якія неўзабаве дакопцяцца да нас?

— На гэтыя сапраўды складаныя пытанні я магу даць толькі вельмі агульныя адказы. Прыватнага характару. Напрыклад, шведка Інга-Ліна, якой спадабалася мая шахматная апавесць "Цуганган" і якую яна збіралася перакладаць на шведскую (смяшна пытаючыся: "Што такое Дом быта? Што такое "Імперыяль нуль сем"?"), дзіўлялася: "Калі ты прафесійны пісьменнік, чаму ў цябе няма літэнтэнта? Чаму ў цябе няма камп'ютэрнага адраса?" Я паўдзя даволіў ёй розніцу паміж літаратурнай "для душы, сапраўднай" і літаратурнай камерычнай, якую шмат хто вымушаны пісаць дзеля грошай і пад псеўдаімямі; растлумачыць не змог. А мне было дзіка чуць, што, напрыклад, у той жа Швецыі авансам маладому пісьменніку можа бы

